

Ihmiset seuraavat työpaikkoja, mutta työpaikat seuraavat koulutettuja ja luovia ihmisiä

Hannu Tervo & Olle Westerlund

Kasvavatko alueet, kun yritykset luovat työpaikkoja ja ihmiset seuraavat perässä? Vai hakevatko ihmiset elämälleen laatua ja muuttavat mukaville alueille, jolloin yritykset seuraavat perässä saadakseen työntekijöitä ja tarjotakseen palveluita kasvaneelle väestölle? Kahdessa BEMINE-tutkimuksessa etsittiin vastauksia näihin kysymyksiin tarkastelemalla erityisesti koulutustason ja luovuuden vaikutuksia alueiden kasvuprosesseissa. Kysymyksen pohtiminen auttaa ymmärtämään kaupunkien kasvua ja erityisesti sitä, kannattaako kaupunkien kehittämisessä ensisijaisesti panostaa yritysten toimintaedellytyksiin vai asuinympäristöön ja palveluihin.

Mihin tutkimuksissa pyrittiin?

Kaupunki- ja aluetalouksien tutkijat ovat jo yli puoli vuosisataa pohtineet aluekasvun perimmäisiä syitä. Kumpi on ensin, tarjonta vai kysyntä? Vaikka kysymys osittain on kanna-muna -tyyppisestä kiistelystä, sen analysointi auttaa ymmärtämään kaupunkien kasvuprosesseja ja myös sitä, mihin kaupunkien kehittämisessä kannattaa panostaa.

Tehdyn kahden BEMINE-tutkimuksen tavoitteina oli selvittää aluekasvun luonnetta sekä suomalaisella että pohjoismaisella aineistolla. Tavoitteina oli erityisesti katsoa, onko koulutustasolla ja luovuudella vaikutusta kasvuprosessien luonteeseen alueilla.

Taustaa

Aluekasvun syitä tarkastelleessa hollantilaisessa meta-analyysissä käytiin läpi useita kymmeniä kysymyksiä analysointia tutkimusta. Meta-analyysi osoitti, että yhtä selkeää vastausta kasvuprosessin luonteesta ei ole. Vaikutusketju, jonka mukaan työpaikat seuraavat ihmisiä, on kuitenkin saanut tutkimuksissa enemmän empiiristä evidenssiä kuin päinvastainen vaikutusketju. Kausaliteetti voi kuitenkin vaihdella eri ajankohtien, alueiden ja työpaikkojen kesken. Useat yhdysvaltalaiset tulokset osoittavat vaikutusketjun kulkevan väestöstä työpaikkoihin, kun monissa Euroopan maissa tulos on ollut päinvastainen. Kanadalaisen tutkimuksen mukaan kaupunkialueiden väestömuutoksia määrittävät sekä taloudelliset tekijät että alueen miellyttävyyt, kun maaseutu-alueilla dominoivat vain taloudelliset tekijät.

Suomessa kysymystä alueellisen kasvuprosessin luonteesta on analysoitu vain vähän. Jos asiaa kysytään kadunmieheltä tai -naiselta, vastaus lienee jotakuinkin tällainen: ”pysyäkseen leivän syrjässä kiinni täytyy luonnollisesti muuttaa sinne, missä työpaikkoja on”. Asia ei kuitenkaan välttämättä ole näin mutkaton.

Miten tutkimukset tehtiin?

Tehdyissä kahdessa BEMINE-tutkimuksessa aluekasvun syitä analysoitiin alueaineistojen avulla ekonometrisesti. Ensimmäisessä, vain Suomea koskevassa tutkimuksessa käytettiin työpaikka- ja väestöaineistoja periodilta 1990-2010 ja kahta menetelmää. Ensimmäinen menetelmä perustui tutkimusalan kirjallisuudessa paljon käytettyyn, Carlinon ja Millsin kehittämään alueelliseen sopeutumismalliin (Regional Adjustment Model) eli yksinkertaisen

dynaamisen sopeutumismallin soveltamiseen väestö- ja työpaikka-aineistoon. Toisessa, Granger-kausaaisuuden käsitteeseen perustuvassa tilastollisessa analyysissä käytettiin paneeliaineistoa, mutta ei oletettu alueiden kohdalla samanlaisia vaikutussuhteita. Kiinnostuksen kohteena oli erityisesti, onko nopeasti kasvavien kaupunkikeskusten ja muiden alueiden välillä eroja.

Tehty toinen tutkimus hyödynsi Ruotsin ja Norjan aineistoja Suomen aineiston ohella yhteensä 250 alueen osalta. Siinä käytettiin myös alueellista sopeutumismallia päähuomion ollessa ns. luovan luokan analyysissä. Tarkastelu toteutettiin erottelemalla luoviksi ammateiksi luokitellut ammatit ammattitietojen avulla. Koulutustietojen avulla eroteltiin myös eri koulutustasot.

Keskeiset tulokset

Perinteisellä alueellisella sopeutumismallilla saadut tulokset vahvistivat sitä yleistä ajattelua, että ihmiset seuraavat työpaikkoja. Sen sijaan korkeasti koulutettujen osalta saadut havainnot viittasivat päinvastaiseen vaikutussuuntaan. Tulos koulutuksen merkityksestä saatiin kummassakin tutkimuksessa. Suomen osalta havaittiin, että korkeasti koulutetut ajavat alueellista muutosta erityisesti taloudellisen kasvun aikana.

Suomessa 1990-luvun alun laman aikana tilanne oli koko työikäisen väestön osalta erilainen verrattuna muihin periodeihin: työpaikka- ja väestömuutosten välille ei löytynyt mitään yhteyttä. Sen sijaan globaalien finanssikriisien aiheuttama taantuma ajanjakson lopulla ei vaikuttanut alueellisen työpaikka- ja väestökehityksen suhteeseen eli ihmiset seurasivat edelleen tällöin työpaikkoja.

Tutkimusten keskeinen tulos oli siis kaksijakoinen: ihmiset keskimäärin ovat seuranneet työpaikkoja, mutta erityisesti taloudellisen kasvun aikana korkeasti koulutetut, luovat ihmiset määrittävät kehityksen suuntaa, sillä työpaikat seuraavat heitä.

Suomea koskenut tutkimus viittasi siihen, että kausaaliset prosessit eivät ole samanlaisia kaikkien alueiden kesken. Etenkin suurilla, dynaamisilla kaupunkialueilla kasvu on tarjontajohteista. Tietovaltaisessa, luovassa taloudessa työpaikat seuraavat ihmisiä. Jo nyt ja vielä enemmän vastaisuudessa osaavat, pitkälle koulutetut ihmiset hakeutuvat heitä miellyttäville alueille. Välitön työn saanti ei ole ratkaiseva. Dynaamiset kaupunkialueet voivat tarjota moninaisia kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluja ja ylipäättään urbaanin elämänjuoksun vaatimia hyviä elinympäristöjä. Ihmisten muuttaessa dynaamisille kaupunkialueille alueet kasvavat ja tuottavuus nousee.

Päätelmät

1. Ihmiset keskimäärin seuraavat työpaikkoja – tässä on kuitenkin ajallista vaihtelua
2. Työpaikat seuraavat korkeasti koulutettuja ihmisiä
3. Aluekasvu on tarjontajohteista etenkin suurilla, dynaamisilla kaupunkialueilla

Lopputulokset näyttävät kumulatiivisena kasvuprosessina, jossa työpaikka- ja väestökasvu ruokkivat toisiaan, mikä Suomessakin on selvästi havaittavissa.

- › Kasvavan kaupunkitalouden taustalla yhä useammin on mekanismi, jossa työpaikat seuraavat ihmisiä.
- › Ihmiset haluavat asua viihtyisillä alueilla, ja heidän preferenssinsä ajavat alueellista muutosta. Yritykset seuraavat perässä saadakseen työntekijöitä ja tarjotakseen palveluita alueen kasvaneelle väestölle.

- › Normitalouteen perustuva vastakkainen mekanismi, jossa ihmiset seuraavat työpaikkoja, on menettämässä merkitystään kaupunkitalouden tärkeimmässä eli luovassa osassa.
- › Monille viihtyisä alue on dynaaminen ja virikkeellinen kaupunkikeskus, joillekin rauhallinen luontoympäristö.

Kilpailukyky edellyttää ylivertaisuutta (jossain), innovaatioita ja osaamista. Tämä kehitys ponnistaa ennen kaikkea luovista ihmisistä, jotka hakevat miellyttäviä elinympäristöjä. Menestyvän kaupunkialueen kannattaa panostaa vetovoimansa kehittämiseen. Toki investoinneilla elinympäristön ja vapaa-ajan palveluiden kehittämiseen on aina vaihtoehtokustannuksensa, jolloin päättäjien puntaroitaviksi jäävät eri tyyppisten investointien tapauskohtaiset vaikutukset.

Tervo, H. (2016). Do People Follow Jobs or Do Jobs Follow People? The Case of Finland in an International Context. *Journal of Regional Analysis and Policy* 46(1), 95-109.

Østbye, S., Moilanen, M., Tervo, H. & Westerlund, O. (2018). The Creative Class: Do Jobs Follow People or Do People Follow Jobs? *Regional Studies* 52(6), 745-755.